מד: נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

אמר לו אמש ביטלתם כו'. עתה נאתי דרש' מדקאמר ליה עתה נאתי מכלל דמילתא אחריתי א"ל דמהדר ליה עתה נאתי. אמש היום כשהעריב בין הערביים קרי ליה נמי אמש שאין זה אלא לשון ערבית: **ועכשיו ביטלתם ס"ס.** וכיון דביום לא אתם יכולין לעסוק בתורה מתמת עסקי מלחמות צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לסכך בגלגל שסש המחנה ולא במלור: **עתה באתי.** על סס[2] עכשיו נאתי ליפרע. מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במלור בלילה לכך נאמר בני וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק שלן בעומקה של תורה: **אביך האמורי.** תרח ואבותיו מכנען כאו: **אמרה רוח פסקונית.** [3] גבריאל: **אסף מכליס אותם.** שאתה קורא אותם האמורי וחיתי: **ריבך ריב את רעך.** אם יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן בעצמם וסוד של אברהם ושרה אל תגל לבזותם פן מה תעשה בבואם אברהם ושרה לפניך ואומרים מה מטאנו לך שאתה מבלימנו: **ומי איש ליה רשותא.** לגבריאל כולי האי להטיח דברים כלפי מעלה: **כיון שסוגר.** שאין לו רשות לנקש רחמים [6] **כיון שנבראה מימה: שוב.** אין מלאך אחר פותח בנקשה כי לא יועיל: **היערוך שועך לא בצר.** כך היו אומרים תכיריו לאיוב כלום הקדמת שועך לא בצר עד לא באה אליה אם היית עושה כן היו הכל מאמינים את כחך: **כל המאמן עצמו כשפלה מלמעה אין גריס.** יכולים להסטיגו מלמעלה: **לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמינים את כחו.** שיסייעוהו מלאכי השרת לנקש רחמים ושלא יהו לו מסטיגים מלמעלה. והכי משמע היערוך שועך אם באתה לעריך שועך מאת תערכהו לא בצר שלא יהו לך גריס ושהכל יהו מאמינים כחך: **ומרי.** הוא ענן כדמפרש לקמיה וכולהו הכתוב עם שאר [7] אחיו שהיו צדיקים: **כתיב ומרי וכתיב ענן.** הכא קתני לבני זרח ולא כתיב ענן ויהושע [8] כתיב ויקח יהושע את ענן בן זרח אלמא דאמרי תרוייהו הוא ענן הוא ומרי מד אמר ענן שמו כו': **מעשה ומרי.** נוקף כדאמרן לעיל [ע"א] בא על נערה המאורסה ועוד שנענשו על ידי ישראל בעוונו כמו שנענשו על ידי ומרי דמתו עשרים וארבעה אלף[9] וכאן רוחה של סנהדרין [שם]: **עיקן.** גלגל עליהם קפולות עוונותיהם כעבות זו שמתגלגלת בהיקף עגול: **ויגקו.** ומאי איכפת לן דקאמרו רבנן דא"כ כל אדם אומר כן. ומאני אלא להוליא לעז כו': **אי אפשר.** שכבר נגמר הדין: **וכי כל כמיניה.** וכי נאמן הוא לחדשנין ליה[10] לאהדרי למימר יהא קולר תלוי בצואר עדים: **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דבר המכחיש את הראשון דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד והגדה קמייתא קפיד קרא ואפי' מיחשדינהו נמי לא מיבעי דאיכא למימר דהאי דהדרי בהו דאמרי מה לנו לחוב כדמו: **דיהבי טעמא למילפייהו.** מפני שנאת פלונית היינו שונאים אותו: **דבעיא מכסא.** [5] מעשה בכותם אחד ישראל רשע אחד שמת וכו ביום מת אחד גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו במטתו וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מטת המוכס אחריו וקפלו עליהם אוריים והניחו המטות וברחו והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מטת רבו לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלפ' להם מטתו בשל מוכס והיה אותו תלמיד צועק ולא הועיל וקרובי המוכס קברו את החכם ונלטער בה אותו תלמיד מאד מה חטא גרם ליקבר זה בכזיון ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה נראה לו רבו בחלום ואמר לו אל תלטער בא ואתך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול וכא ואתך אותו האיש בגיהנם ויר של פתח גיהנם סובב באזניו אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכך נענשתי זה פעם אחת הכין שעודה לשר העיר ולא בא שר העיר וחילקה לעניים זה היה שכרו אמר אותו תלמיד עד מתי יהא אותו האיש נדון בדין קשה אמר לו עד שימות שמעון בן שטח ויבנם מתחתיו אמר לו למה אמר לו מפני נשים מכשפניות ישראליות שיש באשקלון ואינו עושה בהן דין למחר סיפר אותו תלמיד דברים לשמעון בן שטח מה עשה כינס שמונים בחורים בעלי קומה והיה אותו היום יום גשמים ונתן כד גדולה ביד כל אחד ואחד יקיפל עלית בתוכם ואמר להן הזהרו בהן שהן שמונים ובשעה שתכנסו יגביה איש אחת מהן מן האדן ושוב אין מכשפות שולטות בכם ואם לאו לא יוכל להם הלך לו שמעון בן שטח לטרקלין שלהם והנה הבחורים מבחוץ אמרו לו מי אתה אמר להן מכשף אני ולנסותכם בכשפים באתי אמרו לו ומה כשפים בידך אמר להן יכולני להניח לכם שמונים בחורים עטופי טליתות נגובות ואע"פ שהוא יום גשמים אמרו לו הנראה יצא לחוץ ורמז להם הוציאו הטליתות מן הכדים ונתעטפו בהן וכנסו ואחז כל אחד את אחת מהן והגביה ויכלו להם והוציאום ותלאום כולם ונתקנאו קרוביהם בדבר וכאו שנים מהם וכוונו דבריהם והעידו על בנו של שמעון בן שטח חיוב מיתה ונגמר דינו וכשהיה יוצא ליסקל אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לכל עונותי ואם אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה לכל עונותי וב"ד וכל ישראל מנוקין והעדים לא תהא להם מחילה לעולם וכששמעו חכמים בדבר אמרו להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא קולר תלוי בצואר עדים פשיטא כל כמיניה לא צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מאי הוי [11] כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא צריכא [12] דאע"ג דקא יהבי טעמא למילתייהו [13] (כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא): **מתני'** [2] היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין אותו את בגדיו האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי רבי יהודה וחכ"א [1] האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה: גמ'

[1] א"ל אמש ביטלתם תמיד של בין הערביים ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה על איזה מהן באת א"ל [2] עתה באתי מיד [3] וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק ואמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה [4] אמר שמואל בר אוניא משמיה דרב גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין שנאמר [5] עתה באתי אמר ליה אביי לרב דימי האי קרא במערבא במאי מוקמיתו ליה [6] אל תצא לריב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אותך רעך ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל בשעה שאמר לו הקב"ה ליחזקאל לך אמור להם לישראל [7] אביך האמורי ואמך החתית אמרה רוח פסקונית לפני הקב"ה רבש"ע אם יבואו אברהם ושרה ויעמדו לפניך אתה אומר להם ומכלים אותם ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל ומי אית ליה רשותא כולי האי אין דא"ר יוסי ברבי חנינא שלש שמות יש לו פיסקון איטמון סיגרון פיסקון [8] שפוסק דברים כלפי מעלה איטמון שאוטם עונותיהן של ישראל סיגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח [9] היערוך שועך לא בצר א"ר אלעזר [10] לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא [11] (לא) הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר מרשעי [12] ישראל שריד ופליט ריש לקיש אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו ואל יהו לו צרים מלמעלה: מנין שכיפר לו וידויו וכו': תנו רבנן מנין שכיפר לו וידויו שנאמר [13] ויאמר לו יהושע מה עברתנו יעכרך ה' היום הזה היום הזה אתה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא וכתיב [14] ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כולם חמשה מאי כולם חמשה [15] כולן חמשה הן לעוה"ב כתיב זמרי וכתיב [16] עכן רב ושמואל חד אמר עכן שמו ולמה נקרא שמו זמרי שעשה מעשה זמרי וחד אמר זמרי שמו ולמה נקרא שמו עכן שעיכן עונותיהן של ישראל: אם אינו יודע להתוודות כו' רבי יהודה אומר כו' לנקות עצמן: וינקו עצמן כדי שלא להוציא לעז על בתי דינין ועל העדים ת"ר [17] מעשה באדם אחד שיצא ליהרג אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לכל עונותי ואם אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה לכל עונותי וב"ד וכל ישראל מנוקין והעדים לא תהא להם מחילה לעולם וכששמעו חכמים בדבר אמרו להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזירה אלא יהרג ויהא קולר תלוי בצואר עדים פשיטא כל כמיניה לא צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מאי הוי [18] כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד לא צריכא [19] דאע"ג דקא יהבי טעמא למילתייהו [20] (כי ההוא מעשה דבעיא מיכסא): **מתני'** [2] היה רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין אותו את בגדיו האיש מכסין אותו מלפניו והאשה מלפניה ומאחריה דברי רבי יהודה וחכ"א [1] האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה: גמ'

עברתנו יעכרך יי ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים: יהושע ז כה
7. ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרע כלם חמשה: דברי הימים א ב ו 8. ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור: יהושע ז כד

עין משפט נר מצוה

יא א ב מרי' פ"ג מהלכו' עדות הלכה ה סמג עשין קנ טוש"ע חו"מ סימן כט סעיף ח:
יב ג ד מרי' פט"ו מהל' סנהדרין הלכה ח סמג עשין קנ:

מוסף רש"י

אמש בטלתם כו'. תמשוכה שהשיגו עתה נאתי אני למדין מחלת דברי המלאך, המשיחן בשני דברים, אמש כלומר כשהעריב היום היה, כלם לכם לעסוק תמיד הערב ובטלתם אותו ובשמתיתם במאמרם הפיר מנס, שלין זמן מלחמה בלילה משמתשך, ועכשיו. שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה, שהרי אינכם נלחמים בלילה (מגילה ג.). עתה באתי. על שלא עכשיו (שם) מדכתיב וחרנו שלופה כידו מכלל דלפרעתא בא ומתה נאתי דקאמר ליה הכי קאמר ליה על עניית של עכשיו באתי, ומדלשמרך למימר על שלא עכשיו מכלל דאמרתי הרי אחריתי, ומאי היא, הכי קאמר ליה אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, בערב ביטלתם התמיד ועכשיו שאשיבה אתם מבטלים תלמוד תורה, לפי שהיו עסוקים בתלמוד בכיוס לא היה להן עת לעסוק בתורה אלא בלילה, והדבר מוכיח שעל עסקי תלמוד תורה הוכיחו מדכתיב קרא אחרינא בתלמוד של מי שהיתה אחריה הלך יהושע כי (ערובין נב.), מיד וילן יהושע כו'. לא נאותו הלילה כתיב אלא בלילה אבר על הני יהכי קאמר מיד חזר יהושע מדבריו וכשבא לילה אחר כמלור עסק בתורה (מגילה ג.). כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. דבני עדות חדא הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו' (בחוברות יח.).

רבינו חננאל

משתחוה לו ומסקנא דשמעתא דהלמוד תורה גדול מהקרבת המדין: **ב"** רוח פסקונית מלאך הוא כדכתיב עושה מלאכיו רוחות ואמר ר' יוסי ב"ר חנינא שלש שמות יש לו. פסקון שנתנה לו רשות לפסוק דברים. אטמון שאוטם עונותיהן של ישראל. סגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח. א"ר אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שנאמר היערוך שועך לא בצר שאילמלא לא הקדים אברהם אבינו תפלה [לצרה] בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט: **אמר** ר' יוחנן [לעולם] יבקש אדם רחמים שיהא הכל מאמצין כחו שנאמר וכל מאמציך כח ומיניין שכיפר לו וידויו שנאמר יעכרך ה' ביום הזה היום הזה אתה עכור ואינך עכור לעוה"כ כו': [גרסינן בירושלמי] שור הייוצא ליסקל ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר כל הקודם בו זכה ורישׁ לקיש אמר המקר טעות הוא וכן עבד היוצא ליסקל והקדישוהו בעלים ונמצאו עדיו זוממין ר' יוחנן אמר יראו טעות הוא ראם אינו יודע להתוודות אומרים לו תהא מיתתי זו כפרה על כל עוניותי כו': **ת"ר** מעשה באחד שיצא ליהרג אמר אם יש לי עון זה לא תהא מיתתי כפרה על כל עוניותי ואם אין בי עון זה יהא מיתתי כפרה לכל עונותי וב"ד וכל ישראל מנוקין והעדים לא תהא להם מחילה לעולם סיעת ליצנין ואסהידו על בריה עידות מכוונת ונגמר דינו נפק למיתקטל אמרי ליה מרי קשרין אנן בני אבוה מחזרינא א"ל אבא אם בקשת להיות תשובה על ידיך עשה אותי כאיסקופא. מעשה בחסיד שהיה מהלך בדרך וראה שני בני אדם נוקקין לכלבא. אמרין אנן ידעין בהאי חסיד אזל ומסהיד עלן ומרן דוד קטיל לן אלא נקדמיה ונסהיד עליה ננמר דינו ליהרג. הוא שאמר דוד הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי מחרבו של אוריה ומכלבו של חסיד: **ת"** יהודה בן פזי סלק לעיליתא רבי מדרשא וראה ב' בני אדם נוקקין זה לזה. אמרו לו ר' הב דעתך דאת חד ואנן תרי:

מסורת הש"ס

א) [מגילה כג.] ערוכין כג.:]. **ב)** [ערי מוקפות עירוכין כג.: ד"ה מיד ותוס' מגילה ג. ד"ה וילן]. **ג)** [עירוכין כג. מגילה שם]. **ד)** [ער' תוספות מגילה כח.]. **ה)** [כ"ב:]: משנתינו כל.]. **ו)** [ר' רש"ל אמר ר' יוחנן]. **ז)** [תוספת' פ"ט]. **ח)** [כתובות יח: כ"ב קמה. מכות ג.]. **ט)** [ר' הערוך בערך בעיא ובהתוס' מעשה דבעיא הוא מוכסא מוכס ע"ל כרם על מלת דבעיא לא פירש כלום ומצאה לפרשו על נכון] ועי' בירושלמי פ"ו הלכה ט ושם המוכס שם בר מעיין ומתנא שם שנייים רבים מפרשי המעשה שבגיה רש"י כאן. **י)** פוטיה מכ.. **כ)** בש"י: שב. **ל)** [ער' מ"ש רש"ל בחי"ל על דברי רש"י לקמן מלמא כריס הוא ועש"ך]. **מ)** [במדבר כה]. **נ)** [ולהו רש"ש]. **ס)** [כל המעשה הלוח אינה פ"ב וכ"ב בירושלמי חגיגה פ"ב וכ"ב תוס' חגיגה טו: ד"ה אל בשיני קלתו]. **ע)** ל"ל קנאתו. **פ)** [ויקרא כד].

גליון הש"ם

גמ' לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. וכ"ה בירושלמי פ"ג בתענית ואותה שם עוד תרשב"ל אם סדרת תפלה לא תהא מילר פין אלא הרחב פיך ואמלאהו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כיון שסוגר וכו' לנקש רחמים (כיון) מז"מ וכ"ב ס"ח בגון:

הגהות הגר"א

[א] שבה"ק דברים כי כ"ב ופסקנית בכל כל הנשמה: **[ב]** רש"י ד"ה פסקנית נגרגיל. כ"ב אינו כן:

תורה אור השלם

1. ויאמר לא כי אני שר צבא יי עתה באתי ויפל יהושע אל פניו ארצה וישתחו ויאמר לו מה אדני מדבר אל עבדו:
יהושע ה יד
2. וישלחם יהושע וילכו אל המארב וישבו בין בית אל ובין העי מים לעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק: וישימו העם את כל המחנה אשר מצפון לעיר ואת עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק:
יהושע ח יג
3. אל תצא לריב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אתך רעך: ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל:
משלי כה ח-ט
4. ואמורת כה אמר אדני אלהים לירושלם מכרתיך ומולדתיך מארץ הכנעני אביך האמרי ואמך חתית:
יחזקאל טז ג
5. היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח:
איוב לו יט
6. ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה ויסקלו כל ישראל אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים:
יהושע ז כה
7. ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרע כלם חמשה: דברי הימים א ב ו
8. ויקח יהושע את עכן בן זרח ואת הכסף ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת בניו ואת בנתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור:
יהושע ז כד

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com